

PWYLLGOR GWASANAETHAU DEMOCRATIAETH DYDD MAWRTH, 4 TACHWEDD 2025

YN BRESENNOL:

Cynghorwyr:

Anne Lloyd-Jones (Cadeirydd), Annwen Hughes, Arwyn Herald Roberts, Eryl Jones-Williams, Dewi Owen, Ioan Thomas, Edgar Wyn Owen, Llio Elenid Owen, Beca Roberts, Cai Larsen, Sian Williams, Stephen Churchman, Anwen Jane Davies

Swyddogion yn bresennol:

Vera Jones (Rheolwr Gwasanaeth Democratiaeth ac Iaith), Annes Sion (Arweinydd Tîm Democratiaeth), Catrin Love (Pennaeth Cynorthwyol Gwasanaethau Corfforaethol), Mari Edwards (Rheolwr Dysgu a Datblygu) Cara Williams (Swyddog Datblygu Aelodau), a Courtney Leigh Jones (Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth a Dinesig).

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan Ian Jones (Pennaeth Gwasanaethau Corfforaethol).

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiadau o fuddiant personol.

3. MATERION BRYD

Ni nodwyd unrhyw fater brys.

4. COFNODION

Derbyniodd y Cadeirydd gofnodion cyfarfod blaenorol y pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 17 Mehefin 2025, fel rhai cywir.

5. ADRODDIAD DRAFFT COMISIWN DEMOCRATIAETH A FFINIAU CYMRU AR GYDNABYDDIAETH ARIANNOL I GYNGHORWYR AR GYFER 2026/27

Cyflwynwyd yr adroddiad gan Reolwr Gwasanaeth Democratiaeth ac Iaith. Esboniwyd mai hwn yw'r adroddiad cyntaf gan Gomisiwn Democratiaeth Ffiniau Cymru sydd bellach yn gyfrifol am osod lefel y gydnabyddiaeth ariannol i Gyngorwyr Cymru. Tynnwyd sylw at y prif faterion yn yr adroddiad gan nodi bod amryw o egwyddorion newydd gan y Comisiwn yn cael eu gynnwys yn yr adroddiad. Rhoddwyd trosolwg o brif flaenoriaethau'r Comisiwn ar gyfer y

dyfodol, gan nodi'r gwaith sydd ar y gweill a'r hyn sydd dan ystyriaeth.

Amlinellwyd yr argymelliadau ar gyfer blwyddyn Ariannol 2026-27 ac esboniwyd bod cyfle i ymateb i argymhellion yr adroddiad drafft erbyn yr 18fed o Dachwedd, 2025. Cadarnhawyd bydd newidiadau mawr i'r fframwaith unwaith bob tymor etholiadol gyda newidiadau llai yn digwydd yn flynyddol. Nodwyd bod yr adroddiad yn canolbwyntio ar y ffioedd ar gyfer y flwyddyn 2026-27, gan nodi bydd cynnydd o 6.4% i dal aelodau, wrth ddod a chyflog blynyddol sylfaenol bob cynghorydd i £21,044.00. Adroddwyd bod y Comisiwn yn bwriadu edrych ar y berthynas rhwng cyflogau Cynghorwyr a'r arolwg blynyddol o oriau ac enillion Cymru gan ystyried a'i dyma'r sail cywir wrth wneud penderfyniadau i'r dyfodol.

Cadarnhawyd bod Aelodau'r Cyngor yn cael eu talu ar raddfa o oriau gwaith cyfwerth â thri diwrnod yr wythnos. Mynegwyd pryder gan rai Aelodau am bresenoldeb Aelodau mewn pwyllgorau a chyfarfodydd y Cyngor. Mewn ymateb i hyn, cadarnhawyd bod rheol yn dynodi bod rhaid i Gynghorwyr fynychu cyfarfodydd bob chwe mis. Atgoffwyd Aelodau bod presenoldeb Cynghorwyr wrth fynychu cyfarfodydd a phwyllgorau yn wybodaeth gyhoeddus ar wefan y Cyngor. Awgrymwyd y dylai'r Pwyllgor hwn ymafael a'r mater wrth adnabod a chysylltu â'r aelodau sydd â lefel presenoldeb isel i gynnig cefnogaeth ac i atgoffa'r aelodau o'r disgwyliadau wrth iddynt fod yn aelod o'r Pwyllgorau. Cadarnhaodd y Rheolwr Gwasanaethau Democratiaeth y byddai yn ychwanegu nodyn atgoffa yn dynodi'r sail cyfwerth â 3 diwrnod gwaith wrth ohebu ar benderfyniad terfynol ar raddfa cyflog i Aelodau ar gyfer 2026/27.

Mynegwyd pryderon pellach fod rhai seddi gwag ar bwyllgorau yn parhau i fod ers peth amser. Soniodd Aelod bod angen cydnabod cyfrifoldebau ac ystyried sefyllfaoedd personol yr holl aelodau, gan nodi fod hyn yn holl bwysig os yw'r Cyngor yn ymrwymedig i gael amrywiaeth o aelodau. Anogwyd aelodau i lenwi'r seddi gwag er mwyn sicrhau cyfraniad llawn ym materion democratiaeth yng Nghyngor Gwynedd. Gofynnodd aelod a yw'n bosib y gall seddi gwag grŵp gwleidyddol gael eu cynnig i'r naill grŵp os yw'r grŵp yn cael trafferth yn llenwi'r seddi. Nodwyd y byddai hyn yn effeithio ar y cydbwysedd gwleidyddol ond byddai yn bosib wrth fynd a'r penderfyniad trwy'r Cyngor Llawn os yw'r pwyllgor yn dymuno newid. Cadarnhawyd y byddai'r tîm gwasanaethau democratiaeth yn gohebu unwaith yn rhagor a'r arweinyddion grŵp ar ôl yr is-etholiad yn ward Felinheli a'r Bethel.

Mewn ymateb i sylw ynghylch hygyrchedd manylion cyswllt Cynghorwyr Gwynedd, cadarnhawyd bod cyfeiriadau e-byst Cynghorwyr wedi eu cyhoeddi ar wefan y Cyngor. Cadarnhawyd bod cyfeiriadau e-byst cyffredinol hefyd ar gael i'r cyhoedd gysylltu os oes angen. Atgoffwyd hefyd bod modd cysylltu trwy Galw Gwynedd os oes angen i aelod o'r cyhoedd gysylltu ag aelod penodol. Nodwyd y gobeithir bod y Cyngor yn darparu sawl ffordd o gysylltu â'r aelodau, yn unol â'r rheoliadau perthnasol a'r mesurau diogelwch. Nododd Aelod fod cyfarwyddyd clir i Gynghorwyr ystyried eu sefyllfa yn ddwys cyn cyhoeddi eu manylion cyswllt personol gan yr Heddlu fel rhan o hyfforddiant Ymgyrch Ford.

Manylwyd ar yr argymhellion yn yr adroddiad ar gyfer Aelodau Cyfetholedig ac aelodau lleigg. Y cyntaf yw gofyn i'r comisiwn i bwysleisio'r angen i ddefnyddio'r gyfradd fesul awr i ddangos fod Cynghorau Sir yn ddarbodus yn ariannol ac yn

talun deg am y gwaith sy'n cael ei gyflawni. Argymhellwyd hefyd fod y comisiwn yn edrych ar y cyfraddau o ran taliadau i aelodau lleig a cyfetholedig gan nodi dylai cydnabyddiaeth ariannol i'r Aelodau hyn hefyd gynyddu yn flynyddol gan ei bod yn anodd denu Aelodau lleig i gyflawni gwaith hynod bwysig. Nodwyd fod argymhelliad fod y comisiwn yn gwneud yn glir pa gamau a ddylid eu cymryd os na yw aelod yn dymuno derbyn tal am eu gwaith. Mewn ymateb i ymholiad ynglŷn â thaliad aelodau lleig a cyfetholedig, cadarnhawyd bod yr aelodau yn cael eu talu fesul awr gan gynnwys oriau paratoi.

Diolchwyd am yr adroddiad a chytunwyd ag argymhellion yr adroddiad. Nodwyd y dylid annog Cyngorwyr cymuned i hawlio'r tal sy'n ddyledus iddynt am eu gwaith yn y gymuned. Mynegwyd bod llawer o gostau cudd i Gyngorwyr cymuned felly ni ddylid cymryd eu gwaith yn ganiataol. Nodwyd ei bod yn bwysig sicrhau bod ysgogiad ariannol yn ymwneud a'r rôl er mwyn annog aelodau newydd i gymryd y rôl wrth i gyngorwyr cymuned ymddeol. Soniwyd bod cyngorwyr cymuned yn werthfawr iawn ac yn hanfodol i ffyniant dyfodol cymunedau Gwynedd. Cytunwyd y byddai cymal yn cael ei ychwanegu at yr argymhelliad i hyrwyddo tal cyngorwyr cymuned a'u hannog i'w hawlio. Cadarnhawyd bod yr aelodau yn hapus i dderbyn yr adroddiad a chefnogi'r argymhellion.

PENDERFYNIAD

Derbyn yr adroddiad ar yr amod bod cymal i annog cyngorau cymuned i gymryd eu tal yn cael ei ychwanegu.

6. YMGYNGHORIAD LLYWODRAETH CYMRU AR YMESTYN Y DDYLETSWYDD AR AWDURDODAU LLEOL I DDARLLEDU CYFARFODYDD

Cyflwynwyd yr adroddiad gan Arweinydd Tîm Gwasanaethau Democratiaeth.

Eglurwyd bod y Gwasanaeth eisoes yn darparu gwasanaeth gwe ddarlledu i gyfarfodydd y Cyngor Llawn, Cabinet, Cynllunio a Phwyllgor Craffu. Esboniwyd bod hyn eisoes yn mynd tu hwnt i'r gofyn statudol, sydd yn nodi bod angen gwe-ddarlledu cyfarfodydd Cyngor Llawn yn unig. Eglurwyd fod yr ymgynghoriad yn awgrymu ymestyn y gofyn i we ddarlledu i gynnwys y pwyllgor safonau, pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth, Pwyllgorau Trwyddedu a Phwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ychwanegol i'r pwyllgorau a nodwyd uchod. Nodwyd bydd goblygiadau o ran adnoddau a chostau os penderfynir mabwysiadu'r cynnig gan y bydd angen ehangu darpariaeth adnoddau. Eglurwyd byddai'r offer hefyd angen ei uwchraddio er mwyn gwella darpariaeth y gwe ddarlledu os yw'r angen yn codi i gynyddu defnydd ohono. Esboniwyd y cytunir a'r cynnig mewn egwyddor ond bod angen bod yn ymwybodol o'r cyfyngiadau costau a staffio. Croesawyd sylwadau gan aelodau.

Diolchwyd i staff Gwasanaethau Democratiaeth am eu gwaith. Mynegwyd y dylid ceisio adnabod bob cyfle i annog diddordeb a chyfraniad y cyhoedd yng ngwaith llywodraeth leol. Nodwyd bod darpariaeth gwe ddarlledu yn rhoi mewnwelediad gwerthfawr i waith pwysig y Cyngorwyr ac yn rhoi blas o'r penderfyniadau mae'r Aelodau yn gyfrifol am eu gwneud. Nododd Aelod bod darpariaeth gwe ddarlledu hefyd yn fodd effeithiol o hyrwyddo'r iaith Gymraeg a'i ddefnydd yng ngwaith

llywodraeth leol. Cytunwyd bod costau staffio ac adnoddau yn parhau i fod y rhwystr mwyaf, ac felly cytunwyd y dylid derbyn yr adroddiad a'r ymateb drafft.

PENDERFYNIAD

Derbyn yr adroddiad a'r ymateb drafft.

7. DARPARIAETH DYSGU A DATBLYGU I AELODAU

Cyflwynwyd yr adroddiad gan y Rheolwr Dysgu a Datblygu. Rhoddwyd trosolwg o flaenoriaethau'r adran wrth barhau i ymateb i ganlyniadau'r holiadur Anghenion Dysgu a Datblygu. Eglurwyd bod y rhaglen hyfforddiant diweddaraf ar gael i aelodau ac yn datblygu yn barhaus. Cadarnhawyd bydd y rhaglen yn cael ei ddiweddarau yn ôl yr angen trwy ymgynghori gyda Phenaethiaid Adrannau a Swyddogion yn ogystal â chynnwys teitlau ar gais Aelodau. Croesawyd awgrymiadau am anghenion hyfforddiant ychwanegol ar gais Aelodau trwy ffurf holiadur neu'r Swyddog Datblygu aelodau. Cadarnhawyd y byddai'r adran yn penodi Swyddog Datblygu Aelodau newydd yn fuan.

Manylwyd ar yr 8 Maes Craidd sydd wedi eu hadnabod ar gyfer Aelodau. Esboniwyd bod darpariaeth y cyrsiau craidd ar gael ar lein i aelodau gael mynediad iddynt ar unrhyw adeg a chroesawyd i aelodau gysylltu ar unrhyw bryd os oes unrhyw drafferthion. Nodwyd bod 12 aelod wedi cwblhau pob cwrs hyfforddiant a chadarnhawyd bod 6 aelod heb gwblhau dim un o'r modiwlau. Mynegwyd siom bod 6 aelod heb gwblhau dim o'r hyfforddiant, yn enwedig y maes Cod Ymddygiad. Pwysleisiwyd pwysigrwydd cwblhau'r cyrsiau craidd, a bod y rhain yn allweddol i'w rôl fel Cynghorwyr. Bu pwyslais arbennig ar bwysigrwydd y cyrsiau Cod Ymddygiad, Rhiantu Corfforaethol a Thrais yn erbyn Menywod.

Mewn ymateb i'r pryderon, cadarnhawyd bod anogaeth gyson i Aelodau i gwblhau'r hyfforddiant craidd, gan gynnwys nodiadau atgoffa rheolaidd gan y Swyddog Datblygu Aelodau. Nodwyd bod Arweinyddion y Grwpiau gwleidyddol yn annog ac atgoffa Aelodau i gwblhau'r hyfforddiant yn rheolaidd mewn cyfarfodydd grŵp. Ymhelaethwyd bod darpariaeth y cyrsiau gan y gwasanaeth Dysgu a Datblygu yn hygyrch wrth iddynt fod ar gael ar-lein i'w gwblhau ar unrhyw bryd. Ystyriwyd addasu teitl y meysydd craidd i nodi eu bod yn feysydd mandadol er mwyn annog mwy o aelodau i'w cwblhau. Eglurwyd bod y nifer o gyrsiau gwblhawyd gan aelodau bellach yn wybodaeth gyhoeddus ar wefan y Cyngor.

Nodwyd bod amryw o gyrsiau datblygiad personol ar gael bellach i'r holl aelodau, sydd yn gyfle iddynt adlewyrchu ar eu rôl ac ystyried unrhyw feysydd o ddiddordeb iddynt yr hoffent eu datblygu. Nodwyd bod posib llunio Rhaglen Ddatblygu Personol i gwrdd â'u hanghenion. Esboniwyd bod nifer o aelodau cabinet wedi mynychu'r rhain a'u bod bellach ar gael i'r holl aelodau.

Manylwyd ar ddatblygiad Ymgyrch Ford gan Heddlu Gogledd Cymru a gafodd ei gyflwyno trwy'r Protocol Plismona Amddiffyn Democratiaeth. Nodwyd bod sesiynau briffio ar ddiogelwch ar gael i Aelodau sy'n rhoi cyngor ar ddiogelwch personol. Cynigwyd sesiynau pellach i Aelodau cyn diwedd y flwyddyn gan

annog aelodau i gysylltu â'r gwasanaeth er mwyn nodi pa ddyddiad sydd yn gyfleus ganddynt i gwblhau'r hyfforddiant.

Diolchwyd am yr adroddiad a diolchwyd i'r staff am eu gwaith wrth roi'r adnoddau at ei gilydd. Canmolwyd datblygiad y cwrs Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin domestig a thrais rhywiol, gan nodi ei fod yn gwrs gwerthfawr iawn.

Soniwyd bod Hyfforddiant i Fentoriaid yn gynnig newydd ar y gweill sydd yn cael ei ddatblygu ar hyn o'r bryd. Nodwyd mai bwriad y cynnig yw cefnogi gwaith Aelodau trwy annog Aelodau i fod yn Fentor neu adnabod aelodau a fyddai'n elwa o gael eu mentora. Manylwyd mai'r bwriad yw datblygu'r cynllun erbyn cyfnod Etholiadau 2027, er mwyn cynorthwyo Aelodau newydd a gaiff eu hethol.

PENDERFYNIAD

Derbyn yr adroddiad.

Dechreuodd y cyfarfod am 10.00 y.b. a daeth i ben am 12.00 y.h.

CADEIRYDD